

Ks. dr hab. Zdzisław Żywica, prof. UWM

Katedra Teologii Biblijnej

Ul. Gdańska 32a; 12-100 Szczytno

Tel. 606 28 65 78

E-mail zzywica@poczta.onet.pl

OCENA DOROBKU NAUKOWEGO I ROZPRAWY HABILITACYJNEJ

P. dr Aleksandry Nalewaj

I. Curriculum Vitae

P. Aleksandra Katarzyna Nalewaj urodziła się 25 listopada 1964 w Strzelnie (woj. kujawsko-pomorskie). W 1979 ukończyła Szkołę Podstawową nr 1 w Ostródzie (woj. warmińsko-mazurskie). W latach 1979–1984 kontynuowała naukę w Technikum Budowlanym im. Bohaterów Września 1939 w Iławie (woj. warmińsko-mazurskie), które ukończyła świadectwa dojrzałości. W roku 1989 podjęła studia w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II – Studium Teologii dla świeckich w Olsztynie (afiliowanym do Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie), które zwieńczyła (1994) uzyskaniem tytułu magistra teologii na podstawie pracy: *Artykuł wiary "Zstąpił do piekiel" we współczesnej polskiej teologii*, napisanej pod kierunkiem ks. bp dr Jacka Jezierskiego. Następnie w latach 1994–1999 kontynuowała studia licencjackie i doktoranckie na Wydziale Teologicznym UKSW w Warszawie. Studia licencjackie zwieńczyła stopniem naukowym licencjata kościelnego (1998) na podstawie pracy: *"Władca tego świata" w czwartej Ewangelii w świetle apokaliptyki żydowskiej i wczesnochrześcijańskiej*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. S. Mędałi. Stopień naukowy doktora teologii w zakresie teologii biblijnej uzyskała w 2003 roku (UKSW) na podstawie pracy: *Funkcje formuł wyznania wiary w czwartej Ewangelii*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dr hab. S. Mędałi. W latach 1997–1999 jako pracownik dydaktyczno-naukowy pracowała w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie, od 1999 do 2004 na stanowisku asystenta, a od 2004 na stanowisku adiunkta w Katedrze Teologii Biblijnej na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie. Od 2004 roku jestem członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia Biblistów Polskich.

II. Działalność dydaktyczna i organizacyjna

W latach 1989–1999 P. dr A. Nalewaj pracowała jako katecheta w placówkach oświatowo-wychowawczych (szkołach podstawowych i przedszkolach) w Ostródzie. Od 1997 do 1999 roku prowadziła wykłady zlecone w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie, a od 1999 do chwili obecnej wykłada na WT UWM w Olsztynie. W latach 1999–2008 prowadziła wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym Franciszkanów w Łodzi (Postulat w Ostródzie) oraz z antropologii i intertekstualności biblijnej na Wydziale Filozofii Narodowego Uniwersytetu im. Ivana Franki we Lwowie, w ramach programu Erasmus + Teaching Assignment (15-21.10.2017).

Prowadziła nadto różne formy nauczania o charakterze naukowym i popularnym. *Słowo wcielone w czwartej Ewangelii*, II Ekumeniczne Dni Biblijne w par. Bł. Arnolda w Olsztynie (12.05.2006). *Uczeń Chrystusa listem Boga do ludzi* (2 Kor 3, 2), IKCh im. Jana Pawła II w Olsztynie (9.09.2006). *Posłannictwo Ducha Świętego w Janowej Ewangelii*, Diecezjalny Ośrodek Rekolekcyjny w Elblągu (25.05.2007). *Pismo Święte w Chrystusowej Szkole Życia*, IKCh im. Jana Pawła II w Olsztynie (25.10.2009). *Jak zrodził się Kościół?*; Klub Pracowników UWM w Olsztynie „Baccalarium” (15.06.2010). „*Niewiasto, oto Twój syn*” (J 19, 25-27) w analizie egzegetyczno-teologicznej; WT UWM w Olsztynie (9.11.2010). „*Józef z Nazaretu, mąż Maryi*” w świetle opisu narodzenia Jezusa (Mt 1, 18-25); WT UWM w Olsztynie (9.11.2011). *Porządek w domu Bożym* (Mt 18, 1-35), IKCh im. Jana Pawła II w Olsztynie (24.11.2011). *Jak powstały Ewangelie?*; Klub Pracowników UWM w Olsztynie „Baccalarium” (7.02.2012). *Biblijna koncepcja ciała*; WT UWM w Olsztynie (7.03.2012). *Biblijna radość wiary*, IKCh im. Jana Pawła II w Olsztynie (19.11.2012). *Miłość oblubieńcza w świetle Pieśni nad Pieśniami*, Gietrzwałd (15.08.2012). „*Posłany, by zaświadczyć o światłości*” (J 1, 8). *Jan Chrzciciel w ujęciu czwartej Ewangelii*; WT UWM w Olsztynie (12.11.2013). *Logion o zburzeniu świątyni – prorocstwo Jezusa czy prowokacja?*, KIK Dywity (5.12.2013). *Kodeks Świętości (Kpł 18) na straży życia małżeńskiego i rodzinnego*; WSD Werbistów w Pieniężnie (18.02.2014). *Małżeństwo w świetle aktu stwórczego a Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*; X Miejskie Dni Rodziny w Ostródzie (9.05.2014). *Ludzka płciowość w ujęciu biblijnym*; Rejonowy Zjazd Diecezjalnych Duszpasterzy Rodzin oraz Doradców życia rodzinnego w Olsztynie (24.01.2015). *Spotkanie Magdaleny i Zmartwychwstałego w Janowej Ewangelii (J 20, 1-2.11-18) a poszukiwanie Oblubieńca w Pieśni nad pieśniami w perspektywie intertekstualnej*; WT UWM w Olsztynie (9-10.06.2015). Prezentacja Wydziału Teologii UWM i jego dorobku na IX spotkaniu polskich Uniwersytetów Trzeciego Wieku zza wschodniej granicy (30.06.2015). *Naród wybrany według św. Pawła*, parafia św. Mateusza w Olsztynie (17.01.2016). *Natchnienie w Biblii*, Studium liturgiczno-organistowskiego przy Archidiecezji Warmińskiej, WT UWM w Olsztynie (22.11.2016). „*Nie wystawiajmy Pana na próbę*” (1Kor 10, 9). *Wspólnota koryncka w nauczaniu św. Pawła*; na WT UWM w Olsztynie (22.03.2017). Comiesięczne wykłady w Warmińskiej Szkole Biblijnej i Dziele Biblijnym Jana Pawła II: historia zbawienia, Ewangelia Janowa, Apokalipsa, teologia czwartej Ewangelii, małżeństwo i rodzina w Biblii, życie chrześcijan w gminie korynckiej (od 2011 do

chwili obecnej). Wykład otwarty w parafii św. Jana Bosko w Ostródzie: *Słowo Boże jako żywa mowa Stwórcy do człowieka* (23.01.2013). Cykle comiesięcznych wykładów otwartych w IKCh im. Jana Pawła II w Olsztynie (2006-2013): *Kobiety w Ewangelii; Instytucje rodzinne Izraela; Św. Jan, umiłowany uczeń o Mistrzu; Z Janem z Patmos objaśniamy Apokalipsę; Tradycja narodowa, religijna i rodzinna w Księdze Tobiasza; Głos z Synaju – refleksja nad Księgą Wyjścia*. Cykl dziewięciu otwartych wykładów biblijnych: „*Panie, do kogóż pójdziemy?*” (J 6, 68). Refleksja nad Ewangelią Janową w Roku Wiary; parafia NPNMP w Ostródzie (2013): *Funkcja świadectwa w czwartej Ewangelii; Gody w Kanie Galilejskie – wprowadzenie w tajniki wiary; Spotkanie przy studni – realizacja nadziei samarytańskich; Sadzawka Betesda i pragnienie życia; Jezus gwarantem pełni życia w świetle J 6; Światło, które daje pełnię (J 9, 1-41); Życie, które daje pełnię (J 11, 1-44); Pusty grób i wiara uczniów (J 20, 1-18); Umiłowany uczeń i Szymon Piotr – sylwetki dwóch uczniów Chrystusa (J 21, 1-23)*. Wykłady otwarte biblijne w parafii św. Mateusza w Olsztynie (co dwa tygodnie): *Ewangelia św. Mateusza czytana w świetle Starego Testamentu (od 2014); Ewangelia według św. Jana; Kobiety w Biblii; Wierność tradycji w świetle Księgi Tobiasza; Objawienie mesjańskiej godności Jezusa w znaku oczyszczenia świątyni (J 2,13-22)*, Warmiński Synod Młodych WT UWM w Olsztynie (9.12. 2017). Audycje i wywiady w Radiu Plus, Radiu Olsztyn, TV Olsztyn: *Znaczenie Pisma Świętego w życiu chrześcijanina* (7.04.2016); *Zanurzeni w Chrystusa - jubileusz chrztu Polski* (16.11.2016); *Kobiety w Biblii* (8.03.2017); *Rozmowy cywilizacyjne: „Pismo święte o życiu poczętym”* (8.10.2017).

Brała udział w międzynarodowych i krajowych sympozjach i konferencjach naukowych, na których wygłaszała również referaty: Konferencja WT UWM: *Matka Boża w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, Olsztyn, 9.11.2010, referat: „*Niewiasto, oto Twój syn*” (J 19, 25-27) w analizie egzegetyczno-teologicznej. Konferencja WT UWM: *Św. Józef w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna*, Olsztyn, 9.11.2011, referat: *Józef z Nazaretu, mąż Maryi w świetle opisu narodzenia Jezusa (Mt 1, 18-25)*. Konferencja WT UWM: *Ciało człowieka – zbędny balast czy istotny element?*, Olsztyn, 7.08. 2012, referat: *Biblijna koncepcja ciała*. Konferencja WT UWM: *Biblijne drogi wiary*, Olsztyn, 12.11.2013, referat: *Posłany, by zaświadczyć o światłości (J 1, 8). Jan Chrzciciel w ujęciu czwartej Ewangelii*. XVI Dni Interdyscyplinarne WT UWM: *Misja teologii w uniwersytecie*, Olsztyn, 9-10.06.2015, referat: *Spotkanie Magdaleny i Zmartwychwstałego w Janowej Ewangelii (J 20, 1-2.11-18) a poszukiwanie Oblubieńca w Pieśni nad pieśniami w perspektywie intertekstualnej*. 3rd International Conference: *Post-colonialism Challenges: Philosophy. Religion. Education*; Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Dragomanowa, Kijów, 18-19.05.2017, referat: *Znaczenie prawdy w postkolonialnym dyskursie w świetle słów Chrystusa «Poznać prawdę, a prawda was wyzwoli» (J 8, 32)*. Udział w konferencjach i sesjach naukowych: Wiosenne Dni Biblijne KUL: *Biblijne inspiracje encykliki Benedykta XVI Deus Caritas est*, Lublin, 21.03. 2007. Wiosenne Dni Biblijne KUL: *Teologiczna lektura Księgi Psalmów*, Lublin, 2008, 24.04. 2008. Vatican II– John Paul II (Christ – Church – Man. Vatican II in the pontificate of John Paul II). International Symposium, Seraphicum (Pontifical Theological Faculty „St. Bonaventure – Seraphicum”); Rzym, 28-31.10. 2008. XIII Dni Interdyscyplinarne na WT UWM: *Mózg-umysł-dusza. Spór o adekwatną antropologię*, Olsztyn, 12-13.11.2012.

Konferencja WT UWM: *Wiara i ekologia. Chrześcijańska odpowiedź na „Troskę o nasz wspólny dom”*, Olsztyn, 21.11.2017.

Aktywnie bierze udział w projektach badawczych. Udział w projekcie (członek grupy badawczej) w ramach badań statutowych UWM w Olsztynie pt. *Rodzina jako podstawowa komórka społeczna wobec wyzwań współczesności*, pod kierownictwem dr hab. Jacka Pawlika, prof. UWM, realizacja: 2010–2013. Udział w projekcie (członek grupy badawczej) w ramach badań statutowych UWM w Olsztynie pt. *Teoria i praktyka prawa kanonicznego*, pod kierownictwem dr hab. Lucjana Świto, prof. UWM, realizacja: 2013–2016. Udział w projekcie (członek grupy badawczej) w ramach badań statutowych UWM w Olsztynie pt. *Współdziałanie dla dobra człowieka i dobra wspólnego w działalności Kościoła i Państwa*, pod kierownictwem dr hab. Lucjana Świto, prof. UWM, realizacja: 2017–2020.

Bardzo bogato wygląda również jej działalność organizacyjna i popularyzatorska na Wydziale Teologii UWM. Funkcja opiekuna roku studentów na kierunku teologia w latach 1999–2011 oraz nauk o rodzinie od 2011 do chwili obecnej. 2003–2004 - funkcja zastępcy przewodniczącego na Wydziale Teologii UWM ds. przeprowadzenia wyborów do Komisji Badań Naukowych. 2003–2006 - członek wydziałowej komisji rekrutacyjnej, szkolenie i praca w programie „Rekrut”. Praca w zespole przygotowującym dokumentację do uruchomienia studiów doktoranckich na kierunku nauki o rodzinie (2013). Funkcja sekretarza na kolokwium habilitacyjnym Barbary Rozen (31.03.2009), ks. Marka Karczewskiego (11.07.2010) oraz na obronie doktoratu Katarzyny Kiejdo (19.12.2011). Od 2011 do chwili obecnej członek wydziałowej komisji ds. promocji i współpracy z otoczeniem. Funkcja opiekuna praktyk studenckich: od 2011 do chwili obecnej - praktyki sądowej i kuratorskiej na kierunku nauki o rodzinie; od 2017 także praktyki kanoniczno-cywilnej na kierunku prawo kanoniczne oraz praktyki socjalnej na kierunku nauki o rodzinie. Członek Komisji ds. ułożenia programów kształcenia i programów studiów według wymogów formalnych i programowych obowiązujących w określonych przepisach – nauki o rodzinie (2015–2016). Członek Komisji przeprowadzającej egzaminy doktorskie z języka angielskiego: Krzysztofa Guzka, Mariusza Jackowskiego, Agnieszki Witkowskiej. Funkcja promotora pomocniczego, obronionej 23. 05. 2017 pracy doktorskiej ks. mgr lic. Łukasza Garbackiego: *Reinterpretacja Księgi Jeremiasza w Apokalipsie św. Jana*.

Brała czynny udział w organizowaniu międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych. Współorganizator konferencji i wystawy z okazji jubileuszu 20-lecia pobytu Jana Pawła II w Olsztynie, Wydział Teologii UWM w Olsztynie (26.05.2011). Przewodnicząca komitetu organizacyjnego ogólnopolskiej konferencji naukowej z okazji 1050-lecia Chrztu Polski „*Zanurzeni w Chrystusa” (Rz 6,3). Ochrzczeni kształtują nową rzeczywistość*, Wydział Teologii UWM w Olsztynie (16.11.2016). Członek komitetu organizacyjnego 3rd International Conference: *Post-colonialism Challenges: Philosophy. Religion. Education*; Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Dragomanowa w Kijowie (18-19.05.2017). Przewodnicząca komitetu organizacyjnego regionalnej konferencji naukowej: *Ku wolności ... w 100-lecie Niepodległości Polski*; Wydział Teologii UWM w Olsztynie (6.03.2018).

Zrecenzowała dwie książki naukowe (jedna wydawnicza) i 2 artykuły naukowe. Była konsultantem biblijnym książki biblijno-historycznej dla dzieci o św. Jakubie. Od 2011 do chwili obecnej jest członkiem zespołu redakcyjnego Studiów Warmińskich.

Wypromowała 8 prac magisterskich i 1 licencjacką. Zrecenzowała też 23 prace dyplomowe.

Za pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną otrzymał Nagrody Rektora UWM. Nagroda zespołowa III stopnia Rektora UWM w Olsztynie za osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej (2003). Nagroda zespołowa II stopnia Rektora UWM w Olsztynie za osiągnięcia w dziedzinie naukowej (2004). Nagroda zespołowa II stopnia Rektora UWM w Olsztynie za osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej (2006). Nagroda zespołowa II stopnia Rektora UWM w Olsztynie za osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej (2015).

III. Publikacje naukowe od stopnia naukowego doktora do rozprawy habilitacyjnej

P. dr A. Nalewaj, jako dorobek naukowy, przedłożyła 38 publikacji: 16 artykułów w periodykach naukowych punktowanych przez MNiSW (w tym: 7 w Studiach Warmińskich; 3 w Studiach Elbląskich; 2 w Ruchu Biblijnym i Liturgicznym; 1 w Verbum Vitae; 2 w Zeszytach Teologicznych *Folia Theologica* i 1 w Miesięczniku Pastorskim Płockim); 22 artykuły w recenzowanych monografiach wieloautorskich. Wśród nich 24 to oryginalne pozycje naukowe, a pozostałe 4 mają charakter popularnonaukowy. Zasadnicze obszary jej badań naukowych to: chrystologia (przede wszystkim Ewangelii Janowej), antropologia biblijna oraz egzegeza intertekstualna. Część publikacji poświęcona jest innym tematom biblijnym.

Publikacje poświęcone chrystologii Janowej. *Formuły wiary w J 4, 1-42*, w: *Czynem i prawdą* (Księga pamiątkowa na siedemdziesiąte piąte urodziny Księdza Arcybiskupa Warmińskiego Edmunda Piszczka), Olsztyn 2004, s. 51-59. *Janowe wyznania wiary w ujęciu Prospera Grecha*, RBL 3 (2005), s. 191-196. *J 1, 1-5 jako wczesnochrześcijańska recytacja liturgiczna*, w: *Miesięcznik Pastorski Płocki Rok XCI (CI) Nr 3*, 2006, s. 139-142. *<Memra> Targumów i <Słowo> Janowe*, „*Studia Warmińskie*” XLIII (2006), s. 21-34. *Prolog i narracja czwartej Ewangelii w strukturze koncentrycznej*, w: *Żyjemy dla Pana (Rz 14, 8)*. *Studia ofiarowane S. Prof. Ewie J. Jezierskiej, W. Chrostowski (red.) Rozprawy i Studia Biblijne 23*, 2006, s. 292-304. *Jezus - Prawdą, która daje pokój*, w: *Prawda pokoju*, Licheń 2006, s. 21-36. *Obmycie nóg (J 13, 1-20) jako warunek uczestnictwa z Jezusem i przykład miłości w służbie*, w: *Sacerdos alter Christus. Kapłan w życiu i posłudze Kościoła na progu trzeciego tysiąclecia*, księga jubileuszowa z okazji siedemdziesiątych urodzin ks. prof. zw. dr hab. Władysława Nowaka, Olsztyn 2010, s. 85-100. *(Washing Feet (John 13, 1-20) as a Condition of Participation with Jesus and Example of Love as Service*, w: *The Dignity of Human Work from the Interdisciplinary Perspective*, Olsztyn 2010, s. 87-100). *I rozraduje się wasze serce: J 16, 22 w świetle encykliki Spe Salvi Benedykta XVI i we współczesnej egzegezie biblijnej*, w: *Zbawienie w nadziei. Wokół encykliki Spe Salvi Benedykta XVI*, Olsztyn 2010, s. 81-99. *Logion o wywyższeniu Syna Człowieczego w dialogu Jezusa z Nikodemem* (por. J 3, 14 – 15), „*Studia Elbląskie*” XII (2011), s. 211-222. *Rzymski kult imperialny w świetle ksiąg Nowego Testamentu i świadectw pozabiblijnych*, w: *Z Chrystusem w służbie Bogu i ludziom*. Księga jubileuszowa z okazji 60. urodzin i 30-lecia pracy naukowej

Księdza Profesora Romana Krawczyka, Warszawa-Siedlce 2012, s. 115-133. *Spór o szabat w świetle Janowej perykopy o uzdrowieniu chromego przy sadzawce Betesda* (5, 1-18), „Studia Warmińskie” 50 (2013), s. 79-91. *Pojawił się człowiek, posłany przez Boga...* (J 1, 6). Jan Chrzciciel w ujęciu autora czwartej Ewangelii, „Studia Warmińskie” 51 (2014), s. 109-117. *Świadectwo Pism o Jezusie w Ewangelii Janowej*, „Verbum Vitae” 27 (2015), s. 187-206. *Kościół Janowy jako <antyspołeczność> w socjolingwistycznej perspektywie Bruce’a J. Maliny*, „Studia Warmińskie” 53 (2016), s. 161-177. *Chrystus Kapłanem według porządku Melchizedeka w świetle Hbr 7, 1-28*, w: *Język – szkoła – religia*, Pelplin 2011, s. 250-263.

Publikacje poświęcone antropologii biblijnej. *Nie jest dobrze, aby człowiek był sam* (Rdz 2, 18), czyli o małżeństwie w zamyśle stwórczym Boga słów kilka, w: *Pedagogiczne i teologiczne aspekty życia rodzinnego*, Olsztyn 2009, s. 79-94. *Nie będziesz obcował z mężczyzną, tak jak się obcuje z kobietą. To jest obrzydliwość!* (Kpł 18, 22). Teksty biblijne o homoseksualizmie, „Studia Elbląskie” XIV (2013), s. 199-212. *Kto oddala swoją żonę, a bierze inną, popełnia względem niej cudzołóstwo* (Mk 10, 11) - nauka Jezusa o rozwodach, w: *Dom – rodzina – małżeństwo*, J. Pawlik (red.), Olsztyn 2013, s. 39-54. *Biblijna koncepcja ciała ludzkiego*, w: *Ut in omnibus glorificetur Deus*. Księga Pamiątkowa ofiarowana Siostrze Profesor Ambrozji Jadwidze Kalinowskiej OSB, Olsztyn 2013, s. 265-280. *Uczeń Chrystusa listem Boga do ludzi* (2Kor 3, 2), w: *Przywracajmy nadzieję ubogim*, Olsztyn 2007, s. 57- 65. *Józef z Nazaretu, mąż Maryi, w świetle opisu narodzenia Jezusa* (Mt 1, 18-25), w: *Św. Józef w wierze, kulcie, teologii i sztuce*, Olsztyn 2012, s. 145-165. „... eiden antrōpon kathēmenon epi to telōnion ...” (Mt 9, 9a). Powołanie celnika Mateusza w świetle bulli *Misericordiae Vultus* oraz współczesnej egzegezy, w: *W służbie Bogu bogatemu w miłosierdzie w archidiecezji i metropolii warmińskiej*, Księga jubileuszowa ks. abp dr Wojciecha Ziemby z okazji 50-lecia święceń prezbiteratu i 35-lecia sakry biskupiej, K. Parzych-Blakiewicz (red.), Olsztyn 2017, s. 275-284. „*Matka Jezusa*” i „*Niewiasta*” jako tytuły Maryi w czwartej Ewangelii, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 1 (2010), s. 13-30. „*Niewiasto, oto Twój Syn*” – J 19, 25–27 w analizie egzegetyczno-teologicznej, w: *Matka Boża w wierze, kulcie, teologii i sztuce*. Perspektywa regionalna i uniwersalna, J. Jezierski, K. Parzych-Blakiewicz (red.), Olsztyn 2011, s. 219-233. *Kai hē Martha diēkonei* (J 12, 2b). *Marta z Betanii w świetle Janowego opisu namaszczenia*, w: *Veritas Christi Liberat*. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Biskupa Jacka Jezierskiego w 65. Rocznice urodzin, 40. Rocznice kapłaństwa i 20. Rocznice biskupstwa, Olsztyn 2014, s. 145-153.

Publikacje z zakresu egzegezy intertekstualnej. *Dialog Nowego Testamentu ze Starym Testamentem w świetle opisu spotkania przy studni* (J 4, 1-42), „Studia Warmińskie” XLVII (2010), s. 37-47. *Opis namaszczenia w Betanii w czwartej Ewangelii (12, 1-8) w świetle lektury Pieśni nad Pieśniami*, w: *Jak śmierć potężna jest miłość*. Księga pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Juliana Warzechy SAC (1944-2009), Ząbki 2009, s. 270-286. *Spotkanie Magdaleny i Zmartwychwstałego w Janowej Ewangelii (J 20, 1-2.11-18) a poszukiwanie Oblubieńca w Pieśni nad pieśniami w perspektywie intertekstualnej*, w: *Misja teologii w Uniwersytecie*, M. Jodkowski, A. Nalewaj, M. Piechocka (red.), Olsztyn 2015, s. 203-215.

Publikacje poświęcone innej tematyce biblijnej. *Pismo Święte w Chrystusowej Szkole Życia* (Życie ludzkie jest zbyt cenne), „Zeszyty Teologiczne. Folia Theologica” XVIII, Nr 46 (2009), s. 25-32. *Analiza porównawcza struktury teologicznej i motywów teologicznych w J 2, 1-12 i 20, 1-18*, „Studia Warmińskie” 49 (2012), s. 107-121. *Porządek w domu Bożym (Mt 18, 1-35). Ludzie Eucharystii – Kościół naszym domem*, Folia Theologica” XX-XXI, Nr 48-49 (2011-2012), s. 105-117. *Artykuł wiary „Zstąpił do piekieł” w ujęciu biblijnym*, Studia Elbląskie XV (2014), s. 233-244. *„Zanurzeni w Mojżesza” – „zanurzeni w Chrystusa”. Chrzest Polski w świetle doświadczenia paschalnego narodu wybranego w reinterpretacji Apostoła Pawła (1Kor 10, 1-13)*, „Studia Warmińskie” 54 (2017), s. 131-142. *„Zanurzeni w Mojżesza” – „zanurzeni w Chrystusa”. Chrzest Polski w świetle doświadczenia paschalnego narodu wybranego w reinterpretacji Apostoła Pawła (por. 1 Kor 10, 1-13)*, „Studia Warmińskie” 54 (2017), s. 131-142. *Samuel znaczy Imię Jego to Bóg*, w: *Formacja ministrantów. Implikacje teologiczno-pedagogiczne*, Olsztyn 2006, s. 23-29. *Biblia a powołanie chrześcijańskie*, w: *Przypatrzmy się powołaniu!*, Warszawa-Olsztyn 2007, s. 25-42. *Opis znaku na godach w Kanie Galilejskiej (J 2, 1-11) w analizie lingwistycznej*, w: *Trud w Panu nie jest daremny* (por. 1 Kor 15, 58). Studia ofiarowane księdzu profesorowi doktorowi habilitowanemu Janowi Załęskiemu w 70. rocznicę urodzin, Niepokalanów 2010, s. 393-415. *Artykuł wiary ‘Zstąpił do piekieł’ w ujęciu historycznym*, w: *Języki lustrami kultury*. A. Bielinowicz (red.), Olsztyn 2014, s. 81-90. *Artykuł wiary ‘Zstąpił do piekieł’ w ujęciu historycznym*, w: *Języki lustrami kultury*. A. Bielinowicz (red.), Olsztyn 2014, s. 81-90. *Chrześcijańska radość w ucisku w świetle 1 Piotra 1, 6-9*, w: *Podnieście głos i śpiewajcie...* (Syr 39,14). Księga pamiątkowa dedykowana ks. dr hab. B.W. Matysiakowi w 65. rocznicę urodzin i 35. rocznicę kapłaństwa, Olsztyn 2017, s. 109-115.

W przedstawionym do oceny dorobku naukowym pojawiają się pewne «uchybieńia i niedociągnięcia», zasadniczo natury metodologicznej i nieliczne merytorycznej. Co istotne, pojawiają się one w większości w publikacjach chronologicznie wcześniejszych – tj. w pierwszym okresie po uzyskaniu stopnia doktora. W kolejnych publikacjach ich liczba i «waga» systematycznie się zmniejsza, co świadczy o naukowym dojrzywaniu Habilitantki w z biegiem systematycznie prowadzonej pracy badawczej i liczbą kolejnych publikacji. Widoczne są pewne mankamenty z problemowym sformułowaniem tematu (w części mają one charakter bardziej opisowy, informacyjny, raczej postawionej tezy niż problemu do rozwiązania). Podobnie ze zredagowaniem wprowadzenia, a w nim z jasnym określeniem celu i metody prowadzonych badań. Następnie z jasnym sprecyzowaniem kolejnych etapów badań (w punktach), aby można było dojść do przejrzystych rezultatów. Czasami jest też zbyt ograniczona literatura, czy też uwidacznia się pewien kłopot z precyzyjnym zaprezentowaniem wyników prowadzonych analiz w podsumowaniu – ciężko wykonana praca nie daje wówczas błyskotliwego efektu końcowego.

Powyższe «uchybieńia i niedociągnięcia» nie przesłaniają jednak pozytywów widocznych we wszystkich publikacjach. Należy podkreślić, że praca naukowa P. dr A. Nalewaj charakteryzuje się z jednej strony uniwersalnością hermeneutyczną i egzegetyczną, z drugiej zaś bogactwem posiadanej wiedzy w wielu dyscyplinach biblijnych, jak też samej wiedzy biblijnej. Sytuuje ją to w bardzo korzystnym świetle w kontekście tego czego już dokonała,

jak również tego co jeszcze przed nią. W osiągniętym do tej pory dorobku dydaktycznym, organizacyjnym i przede wszystkim publicystycznym daje się poznać jako osoba dobrze przygotowana do samodzielnej pracy naukowej w dziedzinie nauk biblijnych. Zdecydowana większość publikacji jest oparta na solidnej bazie bibliograficznej polskiej i obcojęzycznej. Po przeprowadzeniu w nich dogłębnych analiz egzegetycznych (posługując się zarówno metodami diachronicznymi jak i synchronicznymi) oraz po dokonaniu konfrontacji z poglądami innych uczonych, podejmuje też próby zaprezentowania własnego stanowiska w poruszanej kwestii. Są to publikacje napisane językiem poprawnym gramatycznie i stylistycznie, zrozumiałym właściwie dla każdego czytelnika, który zechce się z nimi zapoznać. Pokazuje w nich rzetelne merytoryczne przygotowanie do prowadzenia kompetentnych badań na obszarze biblistyki i dzielenia się ich wynikami w publikacjach naukowych. W zdecydowanej większości stanowią one, nie tylko ważny dla niej dorobek naukowy, ale również i cenny wkład w rozwój biblistyki polskiej. Z biegiem czasu P. dr A. Nalewaj potwierdza coraz wyższy poziom dojrzałości naukowej w badaniach biblijnych, szczególnie nad Czwartą Ewangelią; mam tu na myśli elastyczność hermeneutyczną i różnorodność stosowanych metod w badaniach nad tą Księgą. Należy również podkreślić, że Habilitantka nie obawia się podejmowania tematów przekrojowych, przebiegających przez wiele ksiąg biblijnych oraz przez pozabiblijne otoczenie historyczne i kulturowe wraz z bogatą literaturą, stąd też wymagających pogłębionej całościowej wiedzy biblijnej i pozabiblijnej. Podjęte próby sprawiają pozytywne wrażenie i wypadają bardzo korzystnie dla Habilitantki, między innymi również dlatego, że przy tej okazji wykazuje się dużą zdolnością do syntezy, by niezwykle szeroką tematykę oraz dyskusje egzegetów i teologów biblijnych zawrzeć w stosunkowo niedługim studium. Cenny w jej pracy badawczej jest również fakt, że nie zadawałając się tym, co już zostało zaprezentowane w publikacjach innych Autorów, w swojej publikacji otwiera perspektywy dla dalszych refleksji i dysput środowisk naukowych w podejmowanych kwestiach. Nie zapomina też w swej twórczej pracy o oficjalnych wypowiedziach i dokumentach Kościoła. Tu nie obawia się konfrontować oficjalnych dokumentów Kościoła z obecnym stanem wiedzy biblijnej i robi to kompetentnie (*Spe salvi* Benedykta XVI; *Misericordiae vultus* Papieża Franciszka).

IV. Rozprawa habilitacyjna

P. dr A. Nalewaj przygotowała rozprawę habilitacyjną pt.: *Funkcje kobiet w Ewangelii według świętego Jana*, wydaną drukiem w Wydawnictwie SQL, Olsztyn 2017, ss. 233. Pozytywne recenzje wydawnicze zostały dokonane przez ks. dr hab. A. Malinę, prof. UŚ oraz p. prof. dr hab. M. Wojciechowskiego.

1. Struktura rozprawy wygląda następująco: spis treści w j. polskim i angielskim (ss. 5-12); wstęp do rozprawy (ss. 13-34); część I z dwoma rozdziałami (ss. 35-101); część II z dwoma rozdziałami (ss. 103-152); część III z dwoma rozdziałami (ss. 153-204); zakończenie (ss. 205-208); streszczenie w j. angielskim (ss. 209-210); indeks autorów (ss. 211-214); bibliografia (ss. 215-229); wykaz skrótów (ss. 231-233).

2. Spis treści. Redakcja i grafika spisu treści, a tym samym jej elementy obecne w zasadniczym korpusie rozprawy nie budzą wątpliwości redakcyjnych i metodologicznych z dwoma małymi wyjątkami. W punkcie 4.3. rozdziału I części I brak punktów *a* i *b* obecnych w korpusie pracy. W punkcie 3.4. rozdziału II części I brak podpunktów obecnych w korpusie pracy (bez tytułów).

3. Wstęp. Z metodologicznego punktu widzenia, w mojej ocenie, jest on niekompletny i mało przejrzysty. Powinno znaleźć się w nim szersze tło historyczne i społeczne dla prowadzonych badań. A mianowicie, brak tu informacji o autorze, czasie i miejscu redakcji czwartej Ewangelii oraz Kościele i adresatach Umiłowanego Ucznia (krótka wzmianka w p. 11 jest niewystarczająca). Kwestia uczniostwa powinna być poszerzona o Ewangelie synoptyczne, skoro w trzecim punkcie jest mowa o *kobietach w ujęciu synoptycznym i autora Janowego*, a nadto sugestię tę uzasadnia ostatni akapit tego punktu (s. 28), gdzie Autorka bardzo krótko odnosi się do wizji uczniostwa w relacji Synoptyków i podkreśla jej wagę w uchwyceniu specyfiki wizji uczniostwa w czwartej Ewangelii. Ze względu na jego treść powinien być raczej zatytułowany: *Kobiety w Ewangeliach synoptycznych i Jana*. Punkt: *Rola i status w czwartej Ewangelii* powinien się znaleźć raczej w zakończeniu, poszerzony o wyniki przeprowadzonego studium. Tu zaś powinien znaleźć się punkt: *rola i status kobiet w Ewangeliach synoptycznych oraz Sitz im Leben Kościoła Janowego*. Całe studium zyskałoby w ten sposób swój głębszy punkt odniesienia, szersze tło, co wpłynęłoby na bardziej wyraziste wskazanie kryterium jego oryginalności. W ostatnim punkcie wyraźnie brakuje określenia celu całego wysiłku badawczego. Nadto jest mało czytelny. Zasygnalizowana jest na początku *struktura pracy* a omówiona została struktura Ewangelii Jana (jedynie sygnalizacyjna wzmianka). Powinna być ona szerzej omówiona z propozycją najbardziej popularnej jej wersji, a następnie bardziej czytelnie wykazać, że plan studium egzegetycznego będzie uwarunkowany zaproponowaną strukturą Ewangelii; podając tego uzasadnienie. Dzięki zaproponowanym zmianom i dodatkowym punktom zostałyby również rozwiązany problem pewnej przypadkowości, braku określonej funkcji, pierwszej – nie zatytułowanej – części wstępu (ss. 13-15). Kończąc powyższe uwagi należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że jeśli chodzi o merytoryczną zawartość materiału naukowego zamieszczonego w zaproponowanych punktach wstępu, to należy go ocenić jako właściwy i spełniający funkcję merytorycznego wprowadzenia w temat rozprawy. Nie budzą one (poza wspomnianymi) innych zastrzeżeń formalnych i merytorycznych.

4. Zasadniczy korpus pracy, to trzy części, każda z dwoma rozdziałami rozbudowanymi w kilka takich samych punktów, wyznaczającymi kolejne etapy egzegezy historyczno-literackiej wybranych perykop. Pod względem metodologicznym i merytorycznym należy go ocenić wysoko. Wyraźnie widać, że Autorka wykonała tu ogromną pracę, za którą zasługuje na uznanie. Nie będę tu omawiał każdego punktu szczegółowo, gdyż każdy z nich zasługuje na pozytywną ocenę. Również wykorzystana literatura przedmiotu odnotowana w przypisach, które w części stanowią rozwinięcie myśli podjętej w zasadniczym tekście. Zakres materiału poddanego badaniom, uzasadnienie jego doboru oraz zastosowana metoda są w pełni wystarczające do zrealizowania postawionych w rozprawie założeń.

5. Zakończenie reasumuje osiągnięte wyniki badań dokonanych w trzech zasadniczych częściach rozprawy. P. dr A. Nalewaj uchwyciła w nim to co należało, jednak uczyniła to zbyt sumarycznie i w sposób metodologicznie nieuporządkowany. Wielka szkoda, ponieważ mogłaby znacznie lepiej pokazać «skarby» jakie wydobyła prowadząc solidne analizy naukowe na wielu obszarach i poziomach, przy solidnym wykorzystaniu narzędzi egzegetycznych. Zaprezentowane wnioski powinny być rozbudowane i uporządkowane według np. następujących punktów tematycznych: *uczniostwo, eklezjo-twórczość (teologiczna debata, formułowanie chrystologicznych wyznań), świadectwo i uniwersalizm misyjny, diakonia, kontemplacja i uwielbienie*.

6. Bibliografia jest bogata i została poprawnie podzielona na następujące grupy: 1) Teksty biblijne i przekłady; 2) Inne źródła; 3) Komentarze; 4) Opracowania szczegółowe i monografie; 5) Opracowania ogólne i pomoce. Zdecydowana większość bibliografii została wykorzystana w rozprawie i prawidłowo odnotowana w przypisach dolnych.

7. Rozprawę zamyka prawidłowo sporządzony wykaz skrótów. Należy docenić również, znajdujący się przed bibliografią, indeks autorów.

Końcowe uwagi w ocenie dorobku naukowego

Temat rozprawy jest interesujący, aktualny i oryginalny. Istnieje, co prawda spora literatura wielu Naukowców zagranicznych i polskich zajmujących się podjętą problematyką czwartej Ewangelii (ich nazwiska i publikacje są umieszczone w bibliografii), jednak identycznego studium, nikt do tej pory tak całościowo jeszcze nie przedstawił. Rozprawa jest dziełem nie tylko oryginalnym, ale i cennym w biblistyce. Bowiem nie tylko uzupełnia istniejące w niej braki, ale, co istotne, wprowadza ważne korekty w dotychczasowe patrzenie na historyczne, kulturowe, literackie, teologiczne i antropologiczne czwartej Ewangelii. Widać, że odważnie i z sukcesem wchodzi na wybrany obszar badań biblijnych. Miejmy nadzieję, że Habilitantka będzie nadal poruszać się z sukcesami na tym obszarze badań, a jej rozprawa i kolejne publikacje, staną się inspiracją dla innych Biblistów w podejmowaniu podobnych badań w odniesieniu do innych Ksiąg NT.

Dorobek prac naukowych P dr A. Nalewaj, drukowany w czasopismach i dziełach zbiorowych, jest bogaty i naukowo solidny. Pokazuje szeroki zakres jej zainteresowań w badaniach naukowych, prowadzonych różnymi metodami i narzędziami egzegezy biblijnej. Jest on w pełni wystarczający, po względem jakościowym i ilościowym, do przeprowadzenia przewodu habilitacyjnego. Pewną słabością, widoczną w części dorobku naukowego publikowanego od rozprawy doktorskiej do habilitacyjnej włącznie, pozostaje metodologia konstruowania publikacji naukowych. Jestem jednak głęboko przekonany, że, widząc postęp jakiego dokonała Habilitantka w ostatnim okresie w pracy badawczej, dydaktycznej, redaktorskiej i edytorskiej, uchybienie to zostanie szybko skorygowane, co da się zapewne zauważyć już w najbliższych publikacjach.

Osiągnięty do tej pory tak bogaty i różnorodny dorobek naukowy, wzbogacony wieloletnią działalnością dydaktyczną, redakcyjną, edytorską i organizacyjną, nadto poparty znajomością języków biblijnych i nowożytnych, jest dowodem na to, że P. dr A. Nalewaj jest dobrze przygotowaną i ogromnie pracowitą, przy tym skromną, Biblistką. Swoją wiedzą chce i potrafi dzielić się nie tylko tam gdzie tego od niej wymagają i oczekują, ale również sama osobiście szuka różnych możliwości, sposobów i form gdzie mogłaby to robić bezinteresownie, i to czyni.

Mając na uwadze powyższe konstatacje stawiam wniosek do Rady Wydziału Teologii UWM w Olsztynie o dopuszczenie jej do kolejnych etapów procedury habilitacyjnej, której konsekwencją będzie nadanie jej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Olsztyn, 23.04.2018

Ks. dr hab. Z. Żywica, prof. UWM

